

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ

PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO
„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. XI-
2234 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1377 PROJEKTO“ PROJEKTO
(toliau – Įstatymo projektas, Nutarimo projektas)
(TAP Nr. 22-1524 (3); TAIS Nr. 22-8615(4))
2022-10-10 Nr. NV-2898
Vilnius

Projekto rengėjas: Vidaus reikalų ministerija.

Projekto tikslas:

- įstatymo projektu siekiama stiprinti kriminalinės žvalgybos subjektų veiksmų kontrolę ir gerinti žmogaus teisių apsaugą, vykdant kriminalinę žvalgybą; nustatyti kriminalinės žvalgybos vykdymo „nei patvirtinti, nei paneigti“ modelį; detaliau reglamentuoti asmens duomenų tvarkymo klausimus;

- Nutarimo projektu siekiama pateikti Seimui Vyriausybės išvadą dėl Įstatymo projekto.

Esama situacija

Įstatymo projektą parengė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto iniciatyva 2021 m. kovo 24 d. Lietuvos Respublikos Seimo valdybos sprendimu Nr. SV-S-70 buvo sudaryta darbo grupė „Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo nuostatomis tobulinti“ (toliau – Darbo grupė).

Seimo valdyba 2022 m. balandžio 7 d. sprendimu Nr. SV-S-449 paprašė Vyriausybės pateikti išvadą Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIYP-1377.

Sprendžiama problema - siekiama sukurti Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką atitinkantį asmens teisių apsaugos modelį, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktriną dėl žmogaus teisių apsaugos, atsižvelgiant į tai, kad galiojantis teisinis reguliavimas neužtikrina realios galimybės asmeniui apskųsti jo atžvilgiu vykdytus kriminalinės žvalgybos veiksmus, kad būtų efektyviai patikrinta, ar taikant kriminalinės žvalgybos priemones nebuvo padaryta Kriminalinės žvalgybos įstatymo (toliau – KŽĮ), konstitucinių žmogaus teisių pažeidimų, apsiginti ir reikalauti žalos atlyginimo, jeigu asmens teisės buvo pažeistos.

Įstatymo projektu siūloma:

- patikslinti kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdo - sekimo - sąvoką;
- papildyti kriminalinės žvalgybos principus – proporcingumo principu;
- nustatyti tinkamas kriminalinės žvalgybos informacijos saugojimo ir naikinimo procedūras, veiksmingesnę kriminalinės žvalgybos informacijos naikinimo kontrolę, siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo, manipuliavimo kriminalinės žvalgybos metu gauta informacija ir užtikrinti žmogaus teises ir laisves;
- tikslinti kriminalinės žvalgybos subjektų veiksmų, kai asmuo, turintis pagrindą manyti, kad taikant jo atžvilgiu kriminalinę žvalgybą buvo pažeistos asmens teisės ir laisvės, apskundimo tvarką;
- sistemiškai tikslinti kriminalinės žvalgybos būdų sankcionavimo tvarką;
- tikslinti kriminalinės žvalgybos informacijos saugojimo, naudojimo ir naikinimo nuostatas;
- papildyti naujomis nuostatomis, kuriomis būtų nustatyti esminiai asmens duomenų tvarkymo reikalavimai;
- stiprinti kriminalinės žvalgybos veiksmų kontrolę, nustatyti aiškią kriminalinės žvalgybos koordinavimo ir kontrolės sistemą.

Nutarimo projektu siūloma iš esmės pritarti Įstatymo projektui, tačiau pasiūlyti Seimui tobulinti Įstatymo projektą pagal Nutarimo projekte pateiktas pastabas ir pasiūlymus:

1. neatsisakyti galiojančiame Kriminalinės žvalgybos įstatyme apibrėžtos „provokacijos“ sąvokos, nes ji suteikia daugiau aiškumo kriminalinės žvalgybos subjektams, prokurorams ir teismams vykdant jiems priskirtas funkcijas kriminalinės žvalgybos srityje;
2. tikslinti kriminalinės žvalgybos subjektų pareigas, nustatant, kad kriminalinė žvalgyba turėtų būti vykdoma tik tais atvejais, kai kitais būdais neįmanoma ar sudėtinga apginti asmens ar valstybės interesus;
3. detalizuoti kriminalinės žvalgybos veiksmų sankcionavimo konspiracijos tikslais, pagal legendą naudojant procesinius dokumentus, vykdant agentūrinę veiklą, nuostatas;
4. išplėsti išslaptintos kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo mastą ir nustatyti, kad tokia informacija galėtų būti naudojama ir mokestinių, konkurencijos, viešųjų pirkimų ar politinių kompanijų finansavimo pažeidimų tyrimui;
5. numatyti, kad kriminalinės žvalgybos metu gautų pajamų apskaitymo tvarką tvirtintų ne Vyriausybė, o kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos;
6. stiprinti prokuroro diskreciją užtikrinti kriminalinės žvalgybos veiksmų teisėtumą ir pagrįstumą ir nesuteikti kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovui savarankiškos teisės kvestionuoti kriminalinę žvalgybą kontroliuojančio prokuroro sprendimus;
7. tobulinti keičiamo įstatymo nuostatas, susijusias su duomenų subjektų teisių įgyvendinimu ir ribojimais, asmens duomenų tvarkymo priežiūra ir jas suderinti su Asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo ir 2016 m. balandžio 27 d. Europos Tarybos ir Parlamento (ES) direktyva 2016/680 nuostatomis;
8. tikslinti pagrindinių kriminalinės žvalgybos institucijų ir Generalinės prokuratūros tarpusavio atsiskaitymo ir informacijos teikimo apie atliktą kriminalinės žvalgybos veiklą Seimo struktūriniam padaliniui atliekančiam kriminalinės žvalgybos parlamentinę kontrolę, procedūras ir terminus;
9. tikslinti kriminalinės žvalgybos subjektų veiklos koordinavimo ir teismo teisėtumo kontrolės reglamentavimo nuostatas dėl prokuroro ir apygardos teismo sprendimų apskundimo;
10. atlikti kitus terminijos suvienodinimo, techninio redakcinio pobūdžio sąvokų, nuostatų suderinimus ir patikslinimus.

Derinimas.

Nutarimo projektas taip pat buvo paskelbtas Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje.

Nutarimo projektas teiktas derinti Teisingumo ministerijai, Finansų ministerijai, Krašto apsaugos ministerijai, Specialiųjų tyrimų tarnybai, Valstybės saugumo departamentui, Vadovybės apsaugos tarnybai, Generalinei prokuratūrai, Nacionalinei teismų administracijai, Vyriausiajai rinkimų komisijai, Viešųjų pirkimų tarnybai, Konkurencijos tarybai, Valstybės kontrolei ir Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai.

Nutarimo projektas buvo be pastabų suderintas su Finansų ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Vadovybės apsaugos tarnyba ir Konkurencijos taryba.

Viešųjų pirkimų tarnyba per nustatytą terminą pastabų ir pasiūlymų nepateikė, tad laikytina, kad pritaria Nutarimo projektui.

Nutarimo projektas patikslintas atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, Nacionalinės teismų administracijos, Generalinės prokuratūros, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Valstybės saugumo departamento ir Valstybės kontrolės pastabas ir pasiūlymus. Valstybės kontrolės, Vyriausiosios rinkimų komisijos ir Specialiųjų tyrimų tarnybos pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, suderinti darbo tvarka.

Teisingumo ministerijos ir Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos pateiktos pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos nebuvo iš karto atsižvelgta, buvo aptarti pasitarimo metu. Po pasitarimo Nutarimo projektas buvo papildomai patikslintas.

Pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies ir kurių nepavyko suderinti pasitarimo metu, įvertinti derinimo pažymoje.

Neatsižvelgta į Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos pastabą dėl Įstatymo projekto 10 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad motyvuota teismo nutartis turėtų išlikti būtina ir atvejais, asmeniui žinant, kai informacijos turinio kontrolė ir jos fiksavimas vykdomas nesinaudojant ūkio subjektų, teikiančių elektroninių ryšių tinklus ir (ar)paslaugas, paslaugomis ir įrenginiais; taip pat Specialiųjų tyrimų tarnybos pasiūlymą atsisakyti naujojo teisinio reguliavimo nuostatos dėl konspiracijos tikslais motyvuotos nutarties derinimo su Lietuvos apeliacinio teismo pirmininku ar Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininku ir šios nutarties priėmimo bet kuriame apygardos teisme. Nutarimo projekto rengėjų argumentai yra pagrįsti, nuosekliai atitinkantys Įstatymo projekto tikslus didinti kriminalinės žvalgybos veiksmų kontrolę.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė, įvertinusi Projekto atitiktį Įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, pastabas ir pasiūlymus pateikė 2022 m. rugsėjo 9 d. išvadoje Nr. NV-2599.

Vidaus reikalų ministerija papildomo pasitarimo metu su Teisingumo ministerija derino siūlymus patikslinti Nutarimo projekto nuostatas dėl kriminalinės žvalgybos metu gautų asmens duomenų tvarkymo ir asmens teisių veiksmingesnio užtikrinimo.

Nutarimo projektas svarstytas 2022 m. spalio 4 d. tarpinstituciniame pasitarime. Į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pasiūlymą patikslinti Nutarimo projekto 5 dalį, pasiūlant keičiamo Įstatymo 19 straipsnio 5 dalį papildyti nuostata, pagal kurią išslaptinta kriminalinės žvalgybos informacija būtų panaudojama mokestiniams, konkurencijos, viešųjų pirkimų ar politinių kampanijų finansavimo pažeidimams tirti, atsižvelgta.

Valstybės biudžeto poreikis

Įstatymo projekto rengėjai nurodo papildomą valstybės biudžeto lėšų poreikį Lietuvos apeliaciniam teismui ir Lietuvos Aukščiausiam Teismui, tinkamam naujos redakcijos Kriminalinės žvalgybos įstatymo įgyvendinimui (apie 56 000 Eur - Lietuvos apeliacinio teismo patalpų ir darbo vietų įrengimui ir apie 51,3 tūkst. Eur – dviejų papildomų vyriausiųjų specialistų išlaikymui).

Atitiktis Vyriausybės programai

Nutarimo projektas neprieštaruja Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72.

Dalykinio vertinimo išvada.

Siūlome Nutarimo projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje (A dalyje).

Vyresnysis patarėjas
Norkevičius

Artūras